

Posudek diplomové práce
Tomáš Doksanský – Etické vztahy v rodině ve světle Písma

Diplomová práce Tomáše Doksanského je rozsahem i formálně v souladu s požadavky UK ETF na diplomové práce. Obsahuje všechny požadované náležitosti (obsah, prohlášení o samostatném zpracování, anotaci, seznam literatury, pečlivě zpracované poznámky) a navíc obsáhlý rejstřík biblických citací. Formální úroveň textu je výborná, prakticky neobsahuje překlepy a pravopisné chyby, velmi dobrá je i stylistická stránka – snad s výhradou, že autor občas zbytečně užívá cizích slov, což v jinak pěkném českém textu působí rušivě.

Na 66 stranách textu s poznámkami pod čarou se autor pokouší pojednat své téma podle schématu: analýza současné společenské a právní situace rodiny a její problémy (kap. 2), biblický pohled na rodinu (k. 3), na mezilidské vztahy (k. 4) a speciálně na vztahy v rodině (k. 5) a konečně závěr práce (6).

Záměrem práce bylo „zamýšlet se nad křesťanským pojetím rodiny a prezentovat biblicky založené vztahy jako fundament, na kterém je vystavěna“ (s. 3). Autor se pokusil tento záměr uskutečnit a velmi pilně a pečlivě shledal především biblické texty, které se nejrůznějším způsobem týkají rodiny a vztahů mezi jejími členy. Převážná část téměř 400 poznámek je tvořena právě biblickými citacemi. Nepochybné je i základní tvrzení, že člověk se stává lidským ve vztahu a že tedy rozhodující složkou našeho lidství je podoba a kvalita našich mezilidských vztahů (k. 4), přičemž rodina je místem, kde se tyto vztahy mají vytvářet a kultivovat. Mezilidské vztahy jsou potom závislé na tom, jaký má člověk vztah k Bohu.

Toto obecné tvrzení autor mnohostranně ilustruje a dokládá na biblických příkladech, zůstává však po celou dobu na rovině popisné, jednotlivým příkladům chybí hlubší rozbor, snaha obsáhnout co nejvíc příkladů jde na úkor jejich podrobnějšího zpracování. S tím souvisí i druh použitých pomůcek, kde převažuje konkordanční práce s biblí a biblické slovníky, tedy zase zobecňující informace.

Promarněnou příležitostí je dobrá myšlenka, použít současný materiál za sociální oblasti (Národní zpráva o rodině, MPSV 2004) a porovnat jeho analýzu s biblickým a křesťanským pohledem. Materiál zůstal jen v pozadí úvodní kapitoly a posloužil jako podklad pro konstatování negativních jevů v současném vývoji. Příležitost analyzovat jednotlivé aspekty hlouběji a hledat, kde a jak se sociologický pohled může potkávat s biblickým, zůstala nevyužita.

Několik poznámek k úvodní kapitole:

- a) Autor konstatuje zredukování nového znění zákona o rodině (s. 5), což je pravda kvantitativně, ale je zredukováno i pojetí rodiny? Nezůstává její definice a úkol v zásadě stejný?
- b) Negativní jevy v rodině (rozvodovost, promiskuita, násilí – s. 9) jsou konstatovány zcela obecně, pouze prvé je doloženo doklady. Další zůstává na rovině nepodloženého tvrzení, přičemž třeba růst násilí v rodině není nijak jednoznačný – jen se o něm víc ví.
- c) Str. 10 – negativní moment demografický – pokles významu dětí jako budoucích živitelů rodičů a tedy pokles porodnosti. Tady by se nabízelo etické hodnocení, nakolik péče o děti zůstává obecně na rovině sobectví (aby se o mne měl kdo starat) a zda tedy uvolnění těchto vztahů neposkytuje příležitost hledat jiné hodnoty mezigenerační vzájemnosti.

Ke kapitole o biblickém pohledu na rodinu platí předcházející konstatování. Je opatřena důkladným aparátem odkazů na biblické texty, shrnuje všechna relevantní místa, ale zůstává spíš výčtem jednotlivostí než soudržným pohledem na biblické důrazy. Chybí tu syntéza shromážděných dat a postřehů, obecná konstatování o nutnosti vzájemnosti a lásky jsou nepochybně pravdivá, ale působí spíš apelativně, kazatelsky, než by zřetelně vyplývala z argumentace.

Zajímavým momentem je tvrzení, že rodina není biblicky nejvyšší hodnotou (s. 24). Jistě, ale zde se nabízí rozlišit, v jakém smyslu jde o rodinu – spříznění pokrevní či spříznění posláním, zaměřením – dále se objeví termín rodina víry. Funguje-li pokrevní rodina nedostatečně, jaké jsou tu náhradní možnosti vztahů? Je i biblicky legitimní nechat rodinu a riskovat život, pro jiné – z jakých důvodů? (Příklady existují i v sekulárním prostředí – záchranáři.)

V závěru autor opět nevyvratitelně správně konstatuje, že rodina je prostředím, kde vznikají nejdůležitější základní vazby lidského života, kde se člověk učí rozvíjet vztahy, zdůrazňuje, že Písmo by mělo být bráno jako relevantní účastník dialogu o rodinných vztazích a snah o jejich zlepšení či nápravu.

Žel, toto konstatování má opět spíš podobu dogmatického tvrzení či kazatelské výzvy a jakkoli je oboje oprávněné, z hlediska diplomové práce je to málo. V této podobě zůstává práce především sbírkou biblických výroků o rodině, pilně, formálně dobře a inteligentně setříděnou a doplněnou věroučnými formulacemi, která však nepřináší nové podněty k vyrovnávání se současnými problémy rodiny. Potvrzuje známá obecná konstatování o potřebě lásky a odpovědnosti, které vyrůstají ze vztahu k Bohu.

Jakkoli je tedy práce formálně velmi kvalitní, vzhledem k metodickým nedostatkům a nedostatečnému zpracování shromážděného materiálu je třeba ji hodnotit jako slabší. Navrhuji hodnocení patrně D (uspokojivě).

V Praze, září 2006

Doc. Dr. J. Halama

